

Trh a trhový mechanizmus

- Podstata, štruktúrovanie trhu
- Trhový mechanizmus
- Trhová konkurencia
- Trh statkov
 - dopyt
 - ponuka
 - trhová rovnováha
 - trhová nerovnováha

Trh

= ekonomický priestor, v ktorom dochádza k výmene výsledkov činností hospodárskych subjektov na základe pomerov vyplývajúcich zo zmeny dopytu a ponuky

Typy trhu:

1. Podľa územného hľadiska

- miestny
- národný
- medzinárodný (svetový)

2. Podľa počtu tovarov

- čiastkový - trh jednej komodity
trh skupiny komodít
- agregátny

3. Podľa predmetu kúpy a predaja

- trh statkov
- trh výrobných faktorov
 - trh pôdy
 - trh práce
 - trh kapitálových statkov
- finančný trh
 - kapitálový trh (cenné papiere)
 - peňažný trh
 - devízový trh
 - trh s drahými kovmi

4. Podľa súladu so zákonodarstvom

- legálny (oficiálny)
 - pololegálny (šedý)
 - nelegálny (neoficiálny, čierny)
- } →
→ *tieňová ekonomika (TE/HDP)*

5. Podľa vstupu štátu na trh

- voľný trh
- viazaný (regulovaný)

6. Virtuálny trh (e-commerce, e-market, m-commerce)

- B2B (business to business),
- B2C (business to customer), C2B,
- C2C (consumer to consumer),
- B2E, B2G...

Trhový mechanizmus

= súhrn vzťahov a procesov pri realizácii tovarov, ktoré vedú ku koordinácii rozhodnutí na strane ponuky (výroby) a na strane dopytu (spotreby), pričom základným nositeľom informácií je cena

Prvky TM:

- trhov^é subjekty - domácnosti, podniky, štát, zahraničie
- trhov^á konkurencia
- dopyt
- ponuka
- trhov^á cena

Trhová konkurencia

= je proces, v ktorom sa stretávajú rozličné trhové subjekty s diferencovanými záujmami a ich cieľom je dosiahnuť nejakú hmotnú výhodu

Typy konkurencie:

I. Podľa trhových subjektov:

- 1. konkurencia medzi ponukou a dopytom**
- 2. konkurencia na strane ponuky (medzi výrobcami)**
 - cenová
 - necenová
- 3. konkurencia na strane dopytu (medzi spotrebiteľmi)**

II. Podľa počtu účastníkov trhu:

4. **dokonalá konkurencia** – veľké množstvo predávajúcich aj kupujúcich

5. **nedokonalá K** – možnosť ovplyvňovať cenu

a/ **monopol** – jediný výrobca homogénneho výrobku

b/ **oligopol** – malý počet výrobcov

c/ **monopolistická K** – veľa výrobcov vyrába diferencovaný výrobok alebo službu

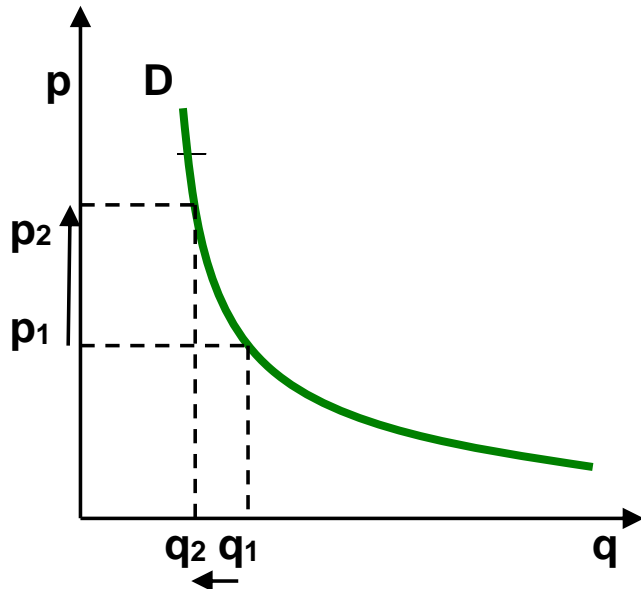
d/ **monopson** – jediný spotrebiteľ

Trh statkov

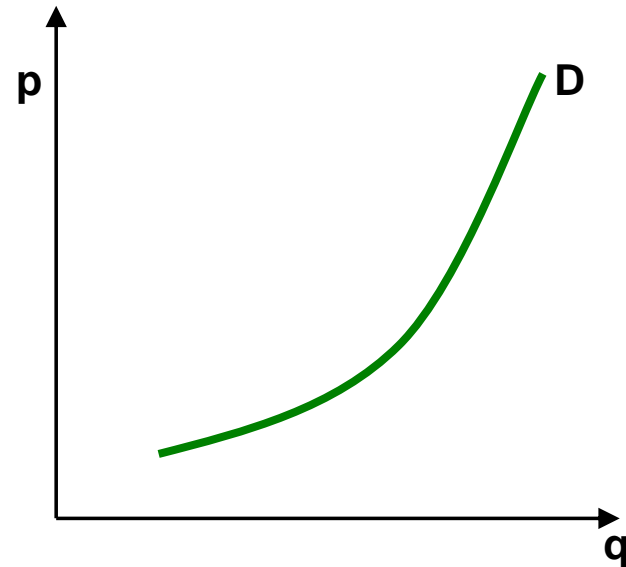
DOPYT (demand – D)

= množstvo SaS, ktoré sú kupujúci ochotní a schopní zakúpiť pri danej cene

❖ Zákon klesajúceho dopytu = s rastom ceny požadované množstvo klesá

normálna krivka dopytu

abnormálna krivka dopytu

pri analýze je dôležitá podmienka – zachovania „ceteris paribus“

Individuálny dopyt domácností

= D jediného kupujúceho alebo D po produkcii jediného výrobcu

- týka sa *statkov každodennej spotreby* = statky s kontinuálnou spotrebou

$$q^d_{x/t} = f (p_x , p_{rs}, y, u, w, z)$$

Faktory dopytu:

1) **nezávislá premenná:** p_x cena daného statku x

– spôsobuje zmenu v dopytovanom množstve \Rightarrow posun po krivke D

2) ostatné faktory dopytu:

p_{rs} ceny relevantných tovarov

a/ substitučné statky = v spotrebe sa nahrádzajú

b/ komplementy = v spotrebe sa dopĺňajú

y (*income*). . . príjem domácností

u (*utility*). úžitkovosť

w (*wealth*) . . . bohatstvo domácností

z ďalšie faktory

- ostatné faktory – spôsobujú zmenu v celkovom dopyte \Rightarrow posun celej krivky D doľava alebo doprava !!!

Trhový dopyt domácností

= D všetkých spotrebiteľov po 1 výrobku = \sum individuálnych dopytov
týka sa dopytu po *statkoch dlhodobej spotreby*

$$Q^D_{x/t} = f(P_x, P_{RS}, Y, U, W, D, B)$$

1) nezávislá premenná: P_x

2) ostatné faktory:

... +

Y ... národný dôchodok

B ... počet kúpyschopného obyvateľstva

D ... rozloženie príjmov medzi domácnosti

Agregátny dopyt (aggregate demand - AD)

=dopyt všetkých hospodárskych subjektov po všetkých SaS

= množstvo SaS, ktoré sú všetky hospodárske subjekty ochotné a schopné nakúpiť pri danej cenovej hladine

Štruktúra AD:

$$\mathbf{AD = C + I + G + NX}$$

C ... dopyt domácností po spotrebných SaS

I ... investičný dopyt (podniky)

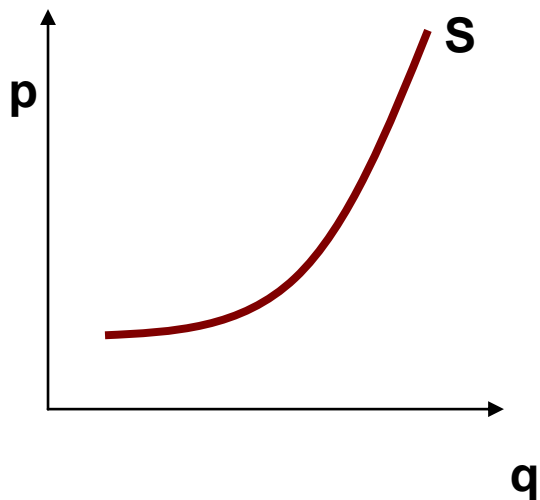
G ... dopyt vlády po spotrebných a investičných SaS

NX ... čistý export (EX-IM)

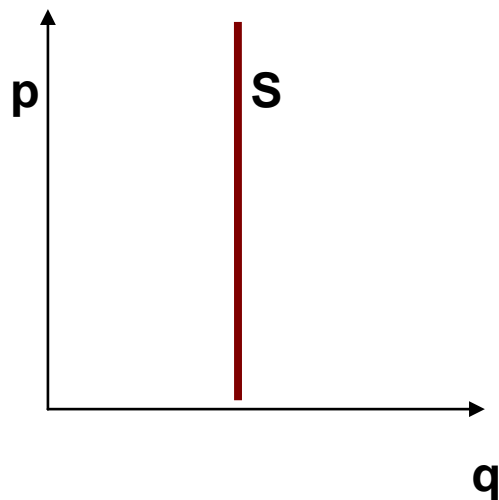
PONUKA (supply - S)

= množstvo SaS, ktoré sú predajcovia ochotní a schopní ponúknuť (predať, vyrobiť) pri danej cene

❖ Zákon rastúcej ponuky = s rastom ceny ponúkané množstvo rastie

normálna krivka ponuky

krivka pevnej (fixnej) ponuky

Individuálna ponuka podniku = ponuka jednotlivého výrobcu

Trhová ponuka = \sum individuálnych ponúk

$$Q^S_{x/t} = f (P_x, P_{RS}, P_{VF}, P_c, T, Z)$$

1) **nezávislá premenná:** P_x . . . cena

2) **ostatné faktory :**

P_{RS} . . . cena relevantných statkov

P_{VF} . . . cena vstupov

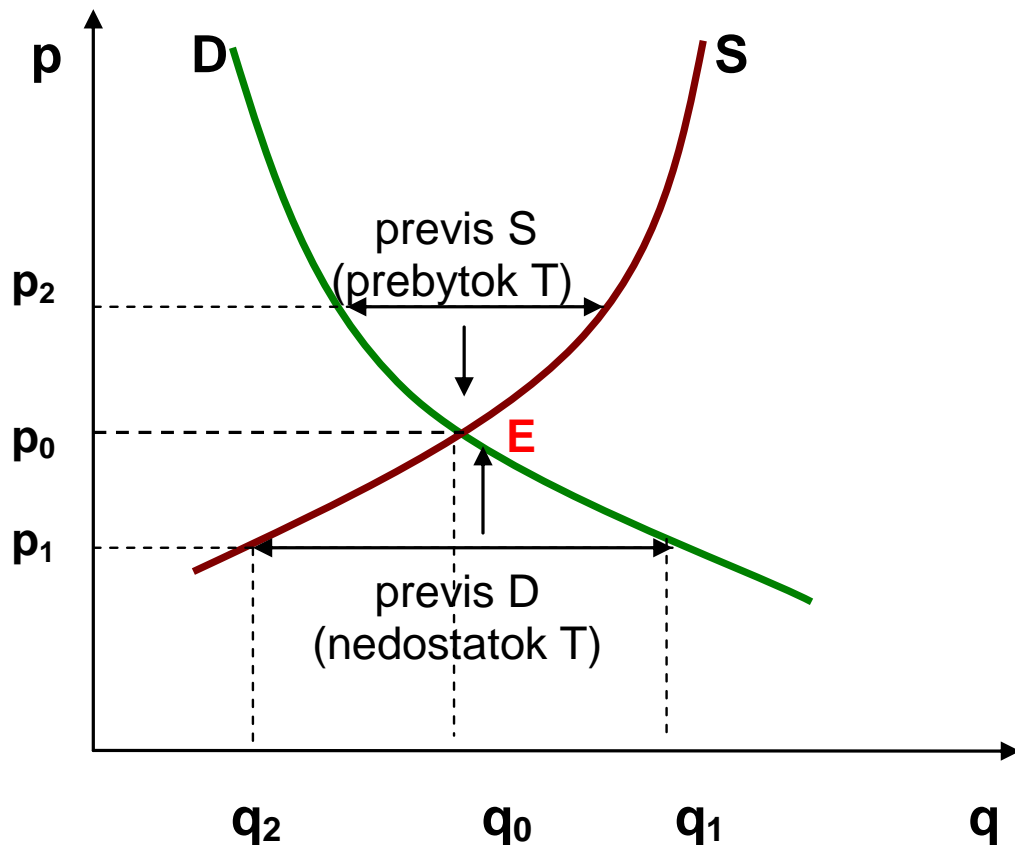
P_c . . . zmena cieľov orientovaných na zisk

T . . . technologické zmeny

Z . . . ďalšie zmeny výrobných podmienok

Agregátna ponuka (aggregate supply - AS) = množstvo SaS,
ktoré sú podniky ochotné a schopné ponúknuť pri danej cenovej
hladine

Trhová rovnováha - pri cene p_0

E... bod trhovej rovnováhy
(equilibrium)

p_0 ...**rovnovážna cena**

cena = hodnota SaS vyjadrená v
peniazoch

q_0 ...rovnovážne množstvo

p_1, p_2 ...**trhová cena**

q_1 ..dopytované množstvo pri cene p_1

q_2 ..ponúkané množstvo pri cene p_1

Trhová nerovnováha

- pri cene p_1 : **previs dopytu**..... nedostatok tovarov... tlak na rast ceny \uparrow
- pri cene p_2 : **previs ponuky**prebytok tovarov..... tlak na pokles ceny \downarrow